

At forelægge eller ikke forelægge ?

Europaretsforeningen

Den 11. maj 2015

Landsdommer Katja Høegh, LLM

Oversigt

- De retlige rammer
  - Hvad,
  - Hvem
  - Hvornår er det relevant?
  - Opsættende virkning
- Praktikken i en forelæggelse
- Eksempler fra retspraksis
- Forelægges der for lidt?

De retlige rammer

Artikel 267

”Domstolen har kompetence til at afgøre præjudicielle spørgsmål: a) om fortolkningen af denne traktat
b) om gyldigheden og fortolkningen af retsakter udstedt af Fællesskabets institutioner og ECB
c) om fortolkningen af vedtægter for organer, der oprettes af Rådet, når bestemmelse herom findes i de pågældende vedtægter. Såfremt et sådant spørgsmål rejses ved en ret i en af medlemsstaterne, kan denne ret, hvis den skønner, at en afgørelse af dette spørgsmål er nødvendig, før den afsiger sin dom, anmode Domstolen om at afgøre spørgsmålet. Såfremt et sådant spørgsmål rejses under en retssag ved en national ret, hvis afgørelser ifølge de nationale retsregler ikke kan appelleres, er retten pligtig at indbringe sagen for Domstolen ”

Hvad kan forelægges?

- Spørgsmål om gyldigheden af EU-retsakter
- Spørgsmål om fortolkning af Traktat, herunder charter, internationale aftaler indgået af EU og sekundær lovgivning, ikke-bindende retsakter og visse konventioner
- Kun jus, ikke faktum og subsumption

Hvad kan forelægges?

- Skal være relevant for besvarelsen
- National domstol bedømmer som udgangspunkt dette – dog vis censur fra EU-Domstolen
  - Hypotetiske/konstruerede spørgsmål 104/79 *Foglia I* og 244/80 *Foglia II*
  - National sag nu ved anden retsinstans eller sluttet
  - Spørgsmål uden praktisk betydning for hovedsagen
  - Oversete præjudikater fra EU-Domstolen.

Hvem kan forelægge?

- Byretterne, herunder foged- og skifteretterne, landsretterne, Sø- og Handelsretten og Højesteret
- En række nævn/råd, hvis de opfylder EU-Domstolen's krav til "domstolslignende" karakter

Ret til at forelægge

Ret, som ikke er sidste instans

- HR: mulighed, ikke en pligt
- Men hvis forelæggelse er relevant, er det hensigtsmæssigt, at forelæggelse ikke skal afvente en appel
- Pligt, selvom ikke sidste instans:
  - Hvis spørgsmål om gyldighed af EU-retsakter, medmindre retsakten opretholdes, 314/85 *Foto-frost*,
  - Hvis national anvendelse af EU-retsakt suspenderes, skal fogedret/første instans domstol forelægge, jf. C-465/93 *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft*
  - Hvis allerede af EU-Domstolen fastslået fortolkning ønskes fraveget, forudsætningsvis 283/81 *Cilfit*

Sagsbehandlingstid*

	2010	2011	2012	2013	2014
Præjudicielle forelæggelser	16,1	16,3	15,6	16,3	15,0
Præjudicielle hasteprocedurer	2,2	2,5	1,9	2,2	2,2

(Måneder)

*Den Europæiske Unions Domstols årsberetning for 2014

Kære

- Afgørelsen om at undlade at forelægge kan kæres, jf. UfR 2003.233 ØLK
- UfR 2010.1389H *Lady & Kid A/S*. Konsekvensen af EU-Domstolens dom i sag C-210/06 (Cartesio) sammenholdt med den danske proces- og instansordning er, at kæremål om beslutninger om forelæggelse ikke kan realitetsbehandles.

Kære

- UfR 2012.898/1H. Påstande om at supplere og korrigere landsrettens kendelse om præjudiciel forelæggelse af spørgsmål for EU-Domstolen afvist under henvisning til Cartesio og UfR 2010.1389 H.
- Afgørelser om *ikke* at forelægge kan fortsat kæres.

Pligt til forelæggelse

Ret, som er sidste instans, har pligt til forelæggelse, medmindre:

1. Ikke relevant at spørge.
2. Acte claire, jf. 283/81 *Cilfit*

På grundlag af samtlige sprogversioner og på grundlag af EU-Domstolens særlige fortolkningstvivi ikke anledning til tvivi om reglens anvendelsesområde og mening

3. Acte éclairé, jf. C-337/95 *Parfums Christian Dior*

Det rejste spørgsmål er materielt identisk med et spørgsmål, som allerede er besvaret præjudicielt af EU-Domstolen

Acte clair

- C-495/03 *Intermodal Transports BV*:
  - Retten ”bør være overbevist om, at heller ikke de øvrige medlemsstaters retter eller Domstolen vil være i tvivl om afgørelsen”
  - Endnu højere tærskel, når det drejer sig om gyldigheden af EU-retsakter, jf. C-461/03 *Gaston Schul*
- Krav om hensyntagen til retspraksis i andre medlemsstater
- Verserende traktatbrudssag vil normalt vise, at der er behov for forelæggelse (”tvivl”)
- At Kommissionen *ikke* har indledt en traktatbrudssag kan *ikke* tages som udtryk for, at der ikke er tvivl, jf. sag C-393/98 *Gomes*

Hvem er sidste instans?

- Højesteret og landsretterne, hvis de er ankeinstans
- Byretterne, hvis anke kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse

Dansk praksis - pligt

- Historisk set relativt vid forståelse af undtagelserne i *Cilfit*, se bl.a. UfR 1999.516 Ø
- Hensyn til parternes ønsker, omkostningerne, tidsmæssigt forløb er ikke relevante hensyn, når retten er sidste instans
- Mulighed for at anmode om hasteprocedure, P-reglement art. 107 gælder ikke DK, men TEUF art. 267, stk. 4

Hvornår relevant ?

- Der skal være tvivl
  - Tvivl om anvendelsesområde EU-ret (hvis ej tvivl ikke indenfor slet ikke relevant at forelægge)
  - Tvivl om fortolkning af EU-regel eller DK regel, som gennemfører EU-ret

Hvornår relevant?

- Der skal være tvivl (fortsat)
  - Tvivl om gyldighed EU-regel
  - Tvivl om, hvorvidt konflikt mellem EU-regel og dansk ret
  - Tvivl om, hvordan en (evt. ”erkendt”) konflikt løses (fortolkning/direkte anvendelighed/erstatning)
  - Tvivl hvordan løsningsmulighed praktisk skal udmøntes
  - Tvivl om rigtighed af EU-Domstols tidligere dom/domme

Hvornår relevant?

- Ikke
  - Tvivl om forståelse dansk lovgivning (den konkrete gennemførelse)
  - Tvivl om forståelse faktum
  - Tvivl om den konkrete subsumption (brug af den EU-retlige regel på faktum i sagen)

Opsættende virkning

- EU-retligt hjemlet adgang og pligt til at suspendere modstående national lovgivning udledes af EU-retten direkte (forrangsprincippet) C-213/89 *Factortame I*, anerkendt i dansk ret i UfR 1994.823 H *Gyproc*
- Betingelserne er de samme som for opsættende virkning ved EU-Domstolen, dvs.
  - Fumus boni juris (i sager for Domstolen "ikke åbenbart ugrundet")
  - Periculum in mora ("uopsættelighed")
  - Efter en afvejning af samtlige berørte interesser (herunder EU's interesse) skal de foreløbige forholdsregler forekomme rimelige
  - Må ikke foregribe afgørelsen i hovedsagen
  - Evt. sikkerhedsstillelse

Opsættende virkning

- EU-retsaktens nationale gennemførelse af en muligt ugyldig EU-retsakt kan af en national domstol/fogedret suspenderes og der kan også fastsættes positive foreløbige foranstaltninger, jf. C-143/88 og C-92/89 *Zuckerfabrik Süderdietmarchen* og C-465/93, *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft*, hvis
  - Ovennævnte betingelser er opfyldt (særlig understregning af pligt til hensyntagen EU's interesse og krav om "alvorlig/begrundet tvivl" om gyldighed)
  - Suspenderende ret skal – hvis det ikke allerede er sket - præjudicielt forelægge gyldighedsspørgsmålet.
  - Der skal vises respekt for retspraksis fra EU-Domstolen eller Retten om gyldighedsspørgsmålet eller om foreløbige foranstaltninger vedrørende retsakten

Praktikken

- Spørgsmålet om forelæggelse rejses typisk af en eller begge parter
- Pligt til for retten til at rejse spørgsmål om EU-ret/evt. forelæggelse:
  - Hvor national ret skal anvendes ex officio, jf. C-430-431/93 *van Schijndel* (EU-konkurrence-reglerne)
    - Straffesager
    - Civile sager – navnlig hvor almindelig vejledningsforpligtelse selvmødere/småsager
- Retten kan/bør herudover nok i visse tilfælde selv rejse spørgsmålet

Typisk forløb

1. Skriftveksling om forelæggelse evt. mundtlig forhandling.
2. Parterne anmodes ofte om at komme med (så vidt) muligt fælles spørgsmål og også gerne et udkast til en fælles beskrivelse af baggrunden for sagen (herunder de relevante danske regler) og faktum.
3. Forelæggelseskendelse udarbejdes på dette grundlag eller retten skriver selv fra grunden
4. Udkast sendes ofte til parterne

Typisk forløb

5. Eventuelt først stilling efter hovedforhandling/vis bevisførelse.
6. Krav til forelæggelsen – se EU-Domstolen P-reglement/vejledning
7. Retten (og ikke parterne) udformer forelæggelsen
8. Skal være et samlet dokument – typisk kendelse. Domstolens ønske: max. 10 sider

Juridisk Specialudvalg

- Sagkyndigt embedsmandsudvalg
- I straffesager skal anklagemyndigheden forelægge for Juridisk Specialudvalg, jf. RA meddelelse 10/2008
- I civile sager, hvor staten er modpart, vil Kammeradvokaten/myndigheden normalt også forelægge sagen for Juridisk Specialudvalg
- Retten er ikke involveret i processen med Juridisk specialudvalg (ud over evt. at udsætte sagen på drøftelsen i udvalget)

Eksempler

Udvisning/frihedsber.

- Opholdsdirektivet 2004/38/EF
- Københavns Byret/Glostrup Ret – ex officio opstramning ift. udvisningspraksis ”rumænske lommetyve”
- U.2008.560Ø (varetægtsfængsling efter udl.lov) og Højesteret U.2011.1788/1794/1799/-1800 H (administrativt bestemt frihedsberøvelse udl.lov)
- Om betleri U.2014.2800H
- Beregningsteknik opholds varighed U 2009.581 V, Se nu Domstolens dom af 16. januar 2014 i sag C-400/12 M.G.

Eksempler Forskelsbehandling

- FUL § 2a
  - *Ole Andersen-dommen* C-499/08 12/10-12
  - ØL U2012.2247Ø og SH (*Ajos*), jf. *Mangold* og *Kücükdevici*
  - Højesteret U.2014.3667H (*Ajos*) - forelæggelse
- *TDC-sagen* U2013.3130H
- *Fedme-sagen* C-354/13 *Kaltoft* dom af 18/12-14

Eksempler

Østre Landsret

- Dom af 10. juli 2014 i sag C-138/13 *Dogan* (Ankara-aftalen) - ØL forelæggelses-kendelse af 3. december 2014 i sag B-4050-14, Se også EU- og Menneskeret 2014 nr. 5, s. 294 ff
- "*Post-sagen*" – ØL dom af 31. oktober 2014 i sag B-4482-12
- "*Guld-sagen*" – ØL forelæggelseskendelse af 26. november 2014 i sag B- 703-14 om forståelsen af momssystemdirektivets artikel 198, nr. 2
- "*Fleggaard*" – ØL dom af 22. juni 2011 i sag B-3727-03

Forelægges der for lidt?

- Er der statistisk belæg for ”for lidt”
- Hvad er ”for lidt” ?
- Min - subjektive - oplevelse

SPØRGSMÅL/BEMÆRKNINGER?